

Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 246

Tallinn, Toompea ja videosild

Teisipäev, 25. oktoober 2022

Algus 14.00, lõpp 16.28

Juhataja: Helmen Kütt (esimees)

Protokollijad: Annika Arula (konsultant), Riin Lindpere (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Kert Kingo, Siret Kotka, Önne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helgi Kundla (nõunik)

Kutsutud: kollektiivse pöördumise esitaja Airon Roosalu, Sotsiaalministeeriumi tervisesüsteemi arendamise osakonna tervisevõrdsuse poliitika juht Lii Pärn ning laste ja peredega osakonna nõunik Merlin Murumets, Lastekaitse Liidu lapse õiguste programmi koordinaator Helika Saar, Eesti Haigekassa juhatuse liige Pille Banhard, õigusosakonna juhataja Ergo Pallo ja ravikindlustushüvitiste osakonna juhataja Avelly Raid-Lelov (1. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna töötushüvitiste ja tööturutoetuste juht Ingrid Erm-Eks ja õigusosakonna õigusnõunik Ethel Bubör, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsiooni president Ille Nakurt-Murumaa, õiguskantsleri vanemnõunik Aigi Kivioja, Eesti Töötukassa juhatuse liige Brit Rammul ja juriidilise osakonna juhataja Ira Songisepp (2. päevakorrapunkt); eelnõu algataja esindaja Riigikogu liige Siret Kotka, Sotsiaalministeeriumi sotsiaalpoliitika ja piiriülese sotsiaalkindlustuse osakonna juhataja Kristiina Selgis (4. päevakorrapunkt), Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna pressinõunik Maris Meissaar

Päevakord:

1. Kollektiivse pöördumise „Haigekassa hüvitised peale vanemahüvitist korda!“ arutelu
2. Vabariigi Valitsuse algatatud töötuskindlustuse seaduse, tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ja töövõimetoetuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (657 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Kollektiivse pöördumise „Tõstame miinimumpalga erakorraliselt 700-le eurole!“ arutelu
4. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (664 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
5. Info ja muud küsimused

1. Kollektiivse pöördumise „Haigekassa hüvitised peale vanemahüvitist korda!“ arutelu

Helmen Kütt teavitas komisjoni liikmeid, et Margit Sutropi asemel asub sotsiaalkomisjoni liikmeks Ülle Rajasalu. Kütt andis päevakorrapunkti tutvustamiseks sõna kollektiivse pöördumise algatajale ja esitajale Airon Roosale.

Airon Roosalu sõnul kollektiivse pöördumisega (lisa 1) juhitakse tähelepanu, et peale vanemahüvitise saamist pannakse lapsevanemad ebavõrdsesse olukorda võrreldes teiste töötajatega. Kui lapsevanem on olnud vanemahüvitise saaja ning ta jääb haigeks või tema laps jääb haigeks, siis arvestatakse haigushüvitist või hooldushüvitist peale vanemahüvitise lõppu miinimumpalga järgi. See sunnib lapsevanemaid otsima lahendusi lastega koju jäämise võimaldamiseks või kannatama majanduslikku kahju. Algataja tõi näite enda seisukohast, et tema saab küll töötada kodukontoris, aga hoolduslehe võtmist ta endale lubada ei saa, kuna see viiks sissetuleku miinimumpalga tasemele. Kahjuks ei õnnestunud enne petitsiooni algatamist saada haigekassast statistikat selle kohta, paljud lapsevanemad on samas olukorras, kuna väidetavalt eraldi sellist statistika ei tehta. Pöördumisega esitatakse ettepanek, et vanemahüvitise süsteemis lappida ära see väike auk ja leida lahendus, kuidas lapsevanemad saaksid normaalselt haigete lastega kodus olla peale vanemahüvitise lõppu ja ise ka vajadusel haiguslehti võtta. Petitsioonis seda kirjas ei ole, aga sarnaselt vanemahüvitisele võiks see hüvitis olla, kas vanemahüvitise baasil või hetkel saadava palga järgi, sõltuvalt sellest kumb suurem on.

Helmen Kütt tänas algatajat kollektiivse pöördumise tutvustamise eest ja andis sõna arvamuse esitamiseks ekspertidele.

Lii Pärg kinnitas, et teema on väga oluline ja lahendused tuleb välja töötada. Ravikindlustuse seaduse praegu kehtivad töövõimetushüvitiste maksmise alused töötati välja 2001. aastal. Seadusloome koostamisel tollel ajal oli uudne lähenemine, et tööandjalt anti hüvitiste maksmise kohustus haigekassale. Samuti oli selle hetkel uudne, et seda hakati tegema sotsiaalmaksuga maksustatud tulu andmetel, mida saadi Maksu ja Tolliametist. Tollel ajal tundus see kindlustatu huvides päris soodne lahendus, kuna arvesse ei lähe konkreetselt tööandja poolt makstavad palgaandmed vaid inimese eelneva kalendriaasta sotsiaalmaksuga maksustatud tulu andmed. Seadusloome koostamisel sai kokku lepitud ajutise töövõimetushüvitise maksmise eesmärk, milleks oli sotsiaalmaksuga maksustatava tulu vähenemise kahju hüvitamine. Kahju hüvitamiseks sihtrühmal, kellel puudus eelneval aastal sissetulek või oli see töö lühiajaline ehk nende eest ei arvestatud ega makstud sotsiaalmaksu või maksti alla alampalga või sotsiaalmaksu miinimummäära, lepidi kokku, et lähtutakse vähemalt Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud alampalgast või sotsiaalmaksu määrast. Põhjendus oli see, et kuna isik ei ole osalenud ravikindlustuse vahendite loomisel, siis ei ole õigustatud soodsamate tingimuste loomine võrreldes nende inimestega, kes on selles osalenud pikema perioodi vältel. Tundus, et enamikule on selline lähenemine kõige õiglasem lähenemine. Täna on 20 aastat möödunud ja tõenäoliselt on vaja üle vaadata töövõimetushüvitise korraldus. Seda tuleks aga teha tervikuna, kuna praeguses kehtivas süsteemis tuleb arvestada, et töövõimetushüvitist saavate inimeste sihtrühm ongi heterogeenne.

Lisaks tuleb rääkida hooldushüvitisi saavatest isikutest. Hooldushüvitist võib saada alla 12-aastase lapse või alla 19-aastase puudega inimese põetamisel või täiskasvanud pereliikme kodus põetamisel. Kõik peaksid saama õiglastel alustel hüvitist, ka võrreldes vanemahüvitise ajaga. Kõik sihtrühmad peaksid olema õiglaselt koheldud. Kui süsteemi muuta aluseks võttes vanemahüvitise maksmist, siis ilmselt tooks see kaasa ka maksumuudatuse. Kas vanemahüvitise pealt hakatakse tasuma ka sotsiaalmaksu või vähemalt ravikindlustuse osa? Kogupilti peab terviklikult analüüsima. Praeguse töövõimetushüvitiste süsteemi kitsaskohad on tänu kõikidele nendele pöördumistele kaardistatud. Samuti peab arvestama, et hüvitiste suurendamine eeldab eelarvelisi vahendeid, lisavahendid. Küsimus haakub hästi palju kõlapinda leidnud teemaga, milleks on tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkus ja

ravikindlustuse põhimõtete muutmine. Tema hinnangul oleks mõistlik neid kahte asja korraga vaadata. Sotsiaalministeerium saaks koos haigekassaga vaadata neid teemasid juba käivitunud tervishoiu rahastamise projekti raames. Töövõimetushüvitised on seotud tervisesüsteemi rahastamise jätkusuutlikkuse küsimustega ja kõik muudatused nõuavad täiendavaid eelarvevahendeid. Selles osas saab täpsemalt rääkida haigekassa esindaja. Süsteemi tuleb muuta, aga selle tegemisel tuleb arvesse võtta tervikvaadet. Kõik töövõimetushüvitise saamise õigusega inimesed peaksid olema võrdselt koheldud. Järgmiseks võib esitada pöördumise töötü või üliõpilane, kes on just tööturule tulnud ja täiesti õigustatult samamoodi küsida õiglasematel alustel arvestatud hüvitist.

Helmen Kütt tänas oluliste mõtete väljendamise eest. Tervishoiu rahastamine saab olema järgmise Riigikogu koosseisu üks olulisemaid teemasid. Arenguseire Keskus on koostanud väga põhjaliku ülevaate selle kohta, et kui midagi ei muudeta, siis kui suur saab olema rahaline puudus aastaks 2030. Kui haigekassaga on konsultatsioonid juba käimas, siis millal oleks reaalne plaan või kava eelnõuga Riigikoguni jõuda? Järgmise aasta eelarves sellist lahendust pakkuda ei ole võimalik. Tegelikult ei ole haigekassal selliseid muudatusi plaanis ja ei ole ka riigi poolt selliseid täiendavaid vahendeid. Tervishoiu täiendavad vahendid saavad olema mittetöötavate eakate osa eest maksmiseks. Riigi poolt makstakse nende eest 13%. Väga palju on olnud juttu ka ravikindlustuse laiendamisest ehk universaalsest ravikindlustusest, aga ka seda ei tule järgmisel aastal. Kutseliidud ja erinevad loomeinimesed on selle teema tõstatanud. Täna on laual aga konkreetne kollektiivne pöördumine. Kütt nõustus, et teema on valus. Kodus last kasvatav ema teeb tegelikult tööd 24/7 ja see on väga oluline töö. Iga inimene, kes töötab ja oma panuse annab, on oluline. Kütt palus haigekassa esindajatel seonduvaid plaane ja võimalusi tutvustada.

Pille Banhard kinnitas, et koostöös Sotsiaalministeeriumiga on rahastamise jätkusuutlikkuse teema päevakorda võetud ja samal ajal paralleelselt ka universaalse ravikindlustuse teemad. Võtmeküsimus on kompleksne lähenemine. Asutuste vahelised arendused, kommunikatsioon ja koostöö on samamoodi väga olulised. Sellel aastal näiteks sünitushüvitised liikusid haigekassa eelarvest Sotsiaalkindlustusameti eelarvesse. Töövõimetushüvitistest haigekassale on jäänud haiguslehed, hoolduslehed, tööõnnetuslehed. Kogu teenuse kaardistamine, ülevaatamine ja arendamine on vajalik. Ühe näitena arendusvajadustest tõi ta välja selle, et haiguslehtede maksmine, mis inimesele jätab ainult ühe omaosaluse päeva, kehtib aasta lõpuni. Mis tähendab, et kui seadust ei pikendata, siis põhimõtteliselt peaks esimesest jaanuarist süsteemi tagasi pöörama eelmisesse süsteemi. Haigekassa tahab seda protsessi järgmisel aastal täiendada. Samuti soovitakse täiendada tehnilist külge, et saaks kaasata uusi lahendusi ja neid komplekssemalt vaadata. Andmeid saadetakse praegu Sotsiaalkindlustusametist, seega ka nende arendused on olulised.

Avely Raid-Lelov kinnitas, et haigekassa on kitsaskohtadest teadlik ja hoiab koostöös Sotsiaalministeeriumiga neil silma peal. Ka haigekassale on saadetud vastavasisulisi pöördumisi. Uute teenuste loomiseks on vaja arendusi. Arvutused tehakse praegu Maksu- ja Tolliandmete põhjal, kollektiivse pöördumise esitaja ettepanek maksta haigus- ja hooldushüvitist vanemahüvitise põhjal, tähendaks täiesti uue teenuse loomist. Võibolla leitakse mõni muu alternatiiv. Kahjuks ei oska hetkel prognoosida kaua need arendused aega võivad võtta. Järgmisel aastal ehk 2023 saab asjad põhjalikult läbi mõelda.

Pille Banhard täiendas, et arenduste maht ajaliselt ja rahaliselt hakkab sõltuma sellest, milles täpsemalt kokku lepatakse. Näiteks sellest, kas kaasnevad maksumuudatused, kes on need osapooled, kes hakkavad andmeid vahetama või millisest kanalist andmeid saama hakatakse.

Helmen Kütt tänas eksperte ja andis sõna Lastekaitse Liidu esindajale.

Helika Saar tänas sotsiaalkomisjoni kutse eest ja rahvaalgatuse tegijad olulisele teemale tähelepanu juhtimise eest. See tema on üleval olnud juba 16 aastat. Esitasime 9.09.2022 Sotsiaalministeeriumile ja hiljem ka Riigikogu sotsiaalkomisjonile vastavasisulise pöördumise. Kõik eelkõnelejad on kinnitanud, et teema on väga tähtis. Kollektiivses pöördumises on ära toodud ka statistika selle kohta, kui palju väikelapsed on haiged just lasteaia ealisena. Haigekassa statistika näitab, et ca pooled töövõimetuslehed võetakse 2-4-aastaste laste hooldamiseks. Kehtiva regulatsiooni tõttu makstakse üle poolte juhtudel alammääras hüvitist või isegi alla selle. Lapsevanem peab kandma enda ja oma lapse tervise eest hoolt. Seega ükski vanem ei tohiks olla mitte kunagi enda või lapse haigestumise korral mõjutatud rahalistest valikutest. Siiski ei ole meile kellelegi üllatus, et selliseid otsuseid tehakse. See mõjutab mõne pere majanduslikku toimetulekut rohkem, mõnda vähem. Eriti haavatavad on üksikvanemad, sest neil puudub alternatiiv. Statistika näitab, et üksikvanemaga leibkonnad on kõige suuremas vaesusriskis. Seega stressile, mis põhjustab lapse lasteaia või hoiuga kohanemine lisandub stress töölt kõrvalejäämise pärast, sealhulgas kehtiva regulatsiooni tõttu üliväikese hooldushüvitisega. Lapse õiguste vaatest ei ole sel juhul koju mittejäätamise otsus lapse parimates huvides. See ei ole selle konkreetse lapse ega ka tegelikult selle lapse kollektiivi vaatest, kuhu laps haigena viiakse. Lapse parima huvi kontseptsioon, hakkas kehtima Eestis 1991, kui vastu võeti ÜRO lapse õiguste konventsioon, mis ütleb, et igas lapsi puudutavas otsuses peame lähtuma lapse parimatest huvidest ja seda ka seadusandlikul tasandil. Selleks me täna siia kogunenud oleme, et Eesti oleks edaspidi üha lapsesõbralikum.

Lastekaitse Liit on seisukohal, et on vaja parandada haigus- ja hooldushüvitise maksmise tingimusi vanemapuhkuselt tööle naasmise järgsel aastal, arvutades nende lapsevanemate haigus- ja hooldushüvitist vastavalt tema töövõimetus- või hoolduslehele jäämise päevale eelneval päeval kehtival töötasult, st. sotsiaalmaksuga maksustatavad tulu. See muudatus puudutaks kõiki lapsevanemaid, kes naasevad peale vanemapuhkust tööle.

Hinnanguliselt on neid umbes 11 000 ja nendest valdav enamik on emad ehk 89%. See aitaks kindlasti kaasa töö- ja pereelu ühitamisele, parandaks väikelastega perede majanduslikku toimetulekut, eriti just üksikvanemate puhul, mis omakorda toetaks nende laste heaolu.

Tagaks väikelaste vanemate õiglasema kohtlemise ja kindlasti oleks positiivseks mõjuriks pereplaneerimise otsuste tegemisel. Me ei saa mööda vaadata ka rahvusvahelistest kohustustest, mida Eesti riik on võtnud erinevate rahvusvaheliste konventsioonidega ühinemisel. ÜRO Lapse Õiguste Komitee on teinud Eestile vastavasisulised suunised, mis puudutavad peretoetuste süsteemi ühtlustamist, lapsevanemate töö- ja pereelu ühitamise suurendamist kui ka üksikvanemate perede toetussüsteemi parandamist. Need on põhjused, miks Lastekaitse Liit tegi 09.09.2022 Sotsiaalministeeriumile vastavasisulise pöördumise. Jääme selle pöördumise juurde. Loomulikult on positiivne, et riik on teinud aastate jooksul väga palju vanemahüvitiste süsteemi paindlikumaks muutmisel. Kuid nüüd on viimane aeg lahendada pikalt lahendamist vajanud kitsaskoht ja muuta vanemahüvitisejärgse haigus- ja hooldushüvitise arvestamise regulatsioon õiglasemaks. Enne istungit Saar uuris, mida erinevad erakonnad on aegade jooksul selle teema kohta öelnud, siis enamik erakondadest on teemat tõstatanud ja ka toetanud. Kuna palju räägitakse osalusdemokraatiast, siis mis saaks olla suurepärasem, kui rahvaalgatus viiks muudatuseni, mida tegelikult vaja on.

Sotsiaalministeerium juhtis tähelepanu, et soovitakse muutma hakata 2001. aastal kehtima hakanud ravikindlustuse seadust. Täna on 2022. aasta, mis tähendab, et elu on muutunud, olukorrad on muutunud.

Helmen Kütt tänas ülevaate eest. 20 aastat on liiga pikk aeg ja muudatusi peab tegema, aga arvestada tuleb ka erivajadustega lastega. Me peame käsitlema kogu paketti ja vaatama, et kellelegi teisele, ka lapsele, liiga ei tehtaks.

Merlin Murumets kinnitas, et teemat on väga palju nügitud laste ja perepoliitika vaatest. Kuna otsus puudutab tervisevaldkonda, siis on väga tugev puutumus ka perepoliitikaga. Me

näeme igapäevaselt, kui keerulises ja raskes olukorras need pered on. Neid on *ca* 11 000 inimest aastas, kes vanemahüvitiselt naasevad tööturule. Eriti haavatavad on üksikvanemad. See probleem vajab kiiresti lahendamist ja sellele on tähelepanu juhtinud korduvalt ka sotsiaalkaitseminister Signe Riisalo. Probleemi lahendamiseks venitada ei saa, lahendused peab kiirelt leidma.

Helmen Kütt oli arvamusel, et need on õiged põhimõtted. Lahenduse võtmed on suuresti Sotsiaalministeeriumi ja teiste ministeeriumite käes. Sotsiaalkomisjon menetleks väga kiiresti ja oleks rõõmuga veel selle koosseisu ajal nõus muudatusi tegema. Paraku me ei ole näinud initsiatiivi algatuse osas. Selliste muudatuste tegemisel peab olema vastutustundlik, sest need lubadused peavad olema kaetud ka rahaliselt.

Kert Kingo avaldas üllatust, et selline asi on jäänud nii pikalt toppama. Alles tegeleti rahvatervise seadusega, laps on ka üks osa rahvast. Kui ministeerium rahvatervise seadust kokku pani, siis selle raames oleks olnud loogiline mõelda ka juba laste tervisele, et nad ei peaks käima tõiastena lasteaias. Samuti, et vanemad ei peaks laste pärast käima tõiastena tööl. See on üks kompaktne suhtumine rahva tervisesse, sest varem või hiljem avaldab mõju inimese tervisele üldisemalt, kui ta käib haigena lasteaias või tööl ning midagi jääb välja ravimata. Praegusel ajal on väike leevendus see, et paljudes ametites on võimalik kodukontoris tööd teha. See on paljudele väga suureks abiks ja lahenduseks sõltumata sellest, kas tegemist on üksikvanemaga või mitte. Kui ministeerium räägib, et viimati muudeti 2001 ja teema on väga oluline, siis miks ei tegeleta teemaga? Kas puudub poliitiline tahe, mille taha see asi pidama on jäänud?

Lii Pärn kinnitas, et asjad ei ole jäänud mitte hea tahte taha, vaid haigekassa eelarves on puudu *ca* 90 miljonit. Töövõimetushüvitisel on üks haigekassa eelarve väga oluline osa ja neid asju peab lahendama tervikuna. Süsteem peab olema poliitiliselt tasakaalus. Mis on sobiv kahjuhüvitis nendele inimestele, kes eelmisel aastal tööd teha ei saanud? Neile tuleb tagada toimetulek selles olukorras, kus neil on vähenenud sotsiaalmaksuga maksustatud tulu saamine. Ta kinnitas, et lapsevaemad on ministeeriumi jaoks oluline prioriteet. Tuleb tagada õiglased hüvitisel, samuti tuleb need tagada aga teistele sihtrühmadele. Süsteemi tuleb muuta tervikuna. Nii Sotsiaalministeerium kui haigekassa on lubanud teemaga tegeleda. Ajakavast rääkides, on kokku lepitud tervise- ja tööministriga, et töötatakse välja projekt tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkuse ja universaalse ravikindlustuse süsteemi väljatöötamiseks. Süsteemiga kaasneb tõenäoliselt vajadus muuta maksusüsteemi, siis tuleb tervikuna üle vaadata ravikindlustushüvitise põhimõtted.

Kert Kingo sõnas, et teda paneb imestama kui nii palju räägitakse kuidas püütakse, analüüsitakse, tahetakse ja 11 aastat ei ole midagi tehtud. Muidugi alati leitakse põhjendusi, miks ei midagi teha kui raha ei ole. 11 aastat ei saa olla raha taga asi, pigem on see poliitilises tahtes. Viimast riigieelarvet vaadates puistatakse raha väga heldelt näiteks LGBT erinevatele ühingutele. Mis on tähtsam, kas lapse tervis või selliseid entusiastlikke ühinguid rahastada, kes nagnii igalt poolt mujalt saavad rahalist toetust? Tema hinnangul prioriteet on paigast ära. Kui Töötukassasse on raha suunatud, siis on jälle küsimus prioriteetide seadmises - meie inimesed versus riik, keda me aitame. Iga riigi esmane kohustus on hoolitseda oma inimeste eest. See ei ole loomulikult ametnike süü, see on poliitiline tahe. Me kulutame väga suuri summasid teiste aitamisele ja 11 aastat pole meil olnud vahendeid, et oma inimesi aidata. Küsimus on poliitilise tahte puudumises, ministeeriumi ametnikud peavad lihtsalt asjast välja vingerdama, aga minister lihtsalt ei taha.

Lii Pärn kinnitas, et alati ei jää asi tervise- ja tööministri tahte taha. Praegu tervise- ja tööminister pingutab selle nimel, et jätkata haigus- ja hooldushüvitist alates teisest haiguspäevast maksmise süsteemiga. Kui see pööratakse tagasi ja hakatakse haigushüvitis

maksma nii nagu varem, ehk kolm esimest päeva on inimese omaosalus, siis teeb see samale sihtrühmale olukorra veelgi raskemaks. Eesti leibkondades on tervishoiu omaosaluskoormus väga kõrge, tunduvalt kõrgem kui WHO soovitatud 15%.

Helmen Kütt sõnas, et laua taga on poliitikud ja kõik teavad, et ei ole reaalne rääkida madalamatest maksudest suurematest hüvitistest. Üle tuleb vaadata ka maksusüsteem, selleks et kedagi saaks paremini toetada.

Õnne Pillak sõnul tuleb see lahendus võimalikult kiiresti leida. Olukord mõjutab lastega peresid, vanemate tööviljakust, vaimset tervist ja laste enda tervist. Komisjonis on jutuks olnud ka teisest päevast haigus- ja hooldushüvitise maksmise teema. Komisjon palus viimastel aastatel ajutiselt kehtinud süsteemi analüüsida. Viimati oli see teema komisjonis arutlusel kaks nädalat tagasi ja siis sellist analüüsi ei olnud veel valminud. Ministerium kinnitas nüüd, et koos haigekassaga analüüsitakse vanemate haigus- ja hooldushüvitise teemat. Mitmes teema see tööplaanis on? Millal saaks komisjon neid analüüsi tulemusi näha? See kui järgmised 4-5 kuni 10 aastat rääkida, et teemat analüüsitakse ja öelda, et see on oluline ja vajab lahendamist, siis tegelikult see ei ole lahendus. Millal võiks näha seda analüüsi ja ka lahendusi kitsaskohtade jaoks?

Lii Pärj sõnul ministerium ei ole öelnud, et nemad hetkel analüüsiks, haigekassa mainis 2023. aastal analüüsimist. Liigutakse edasi vastavalt sellele, kuhu jõutakse tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkuse projekti järelustega. Elluviimiskavatsus ja lahendusettepanekud on kokku lepitud, et esitatakse Vabariigi Valitsusele 2023. aasta sügisel. Vahepeale jäävad valimised ja varem ei jõua nendega välja tulla. Tervise- ja tööminister ootab esimesi indikatiivseid lahendusettepanekuid kevadeks. Selleks hetkeks ei saa veel välja tulla rakenduskava või konkreetsete rakendusettepanekutega, mis hõlmaks kogu süsteemi.

Helmen Kütt küsis, kas haigekassa soovib täiendavalt kommenteerida teemat, mis puudutab teisest tööpäevast haigus- ja hooldushüvitise maksmist riigi ja ettevõtjate poolt. See süsteem kehtestati COVIDi ajal, et inimesed ei läheks ka kerge haigusega tööle. Kas selline analüüs on haigekassal olemas või tulemas? Pillak juhtis tähelepanu õigele küsimusele, et kas süsteemi peaks jätkama samamoodi või mitte. Selline otsus peaks baseeruma mingil analüüsil.

Pille Banhard kinnitas, et seaduseelnõu ettevalmistamisel esitati vajaminevad analüüsid. Mahukamat analüüsi ei ole koostatud. Iga-aastased analüüsid teenuste kasutuse kui ka hüvitiste kasutuste kohta on valmimas. Eraldi Eesti elanike tervise tulemeid on vaadatud, aga kaks aastat on see periood, mille pealt saaks analüüsi teha. Lehtede kasutust analüüsid on näha, et inimesed on julgenud haiguslehti võtta. Kui võrdleme varasemaid aastaid, siis 2019. aasta lõpuni oli haiguslehe keskmine kestus 12 päeva. Haigusleht võeti siis, kui olukord oli väga tõsine. 2020-2022 näitavad, et haiguslehe keskmine pikkus on ca 8 päeva. See näitab, et inimene julgeb võtta lehte kartmata, et ta jääb tõsiselt halba majanduslikku olukorda. Sellel, et 2020 kutsuti inimesi üles koju jääma ja nakkust mitte laiali viima, sellel oli laiem positiivne mõju.

Hele Everaus tänas kollektiivse pöördumise tegijaid ja tõdes, et tegelikult oleks pidanud Sotsiaalministerium neid probleeme juba ammu nägema. Mis on need parameetrid, mille põhjal öeldakse, et kogu süsteem vajab muutmist? Millised on peamised valukohad? Kaua need arutelud ja analüüs kestavad, kindlasti on olemas põhipunktid, millest lähtuvalt süsteemi ümber tahetakse kujundada?

Helmen Kütt kordas, et tema hinnangul on peamine probleem hetkel maksusüsteemi muudatuse vajadus. Samuti kõik lugesid hiljuti väga kurba lugu ajakirjandusest, millele tuleks kindlasti ka lahendusi mõelda. Mis saab siis kui läbi õnnetuse lahkub laps? Kui ema saab

vanemahüvitist, siis nii haigekassa kindlustus kui ravikindlustus lõpevad praktiliselt kuu jooksul pärast lapse lahkumist. Sellest temaatikast jäi üles mitmeid küsimusi, mida ka seadusandjana kaaluma peaks. Kütt palus teemat kommenteerida ministeeriumi esindajal.

Lii Pärja sõnul töövõimetushüvitiste süsteemi valukohad, mis vajaks muutmist, on näiteks see, et kõikidele sihtrühmadele tuleks kehtestada ühetaoline kalendripäeva tulu arvestamise alus, kõikidele kindlustatute gruppidele. Sealjuures peaks arvestama ka nende sihtrühmadega, kellel siiani on hüvitist arvatud makstud sotsiaalmaksu alusel. Praegu vaadatakse kindlustusliikide järgi, kas tegemist on töölepingu alusel töötava inimese, FIE või juhatuse liige, ühtedelt võetakse arvestatud maks, teistel võetakse makstud maks. Selles osas ühtlustamine. Haigekassa saab täpsemalt välja tuua, et kui need kaardistused on tehtud või haigekassal ettepanekud koostatud selles osas, näiteks kuidas hooldushüvitiste puhul võiks olla süsteem mõistlikumalt korraldatud. Näiteks kui praegu arsti otsuse alusel võib näiteks vähihaige lapse puhul vanem olla hoolduslehel kauem kui lubatud piir 14 päeva. Kas ei peaks olema kõikidele haiguste puhul samamoodi kui räägitakse võrdsest kohtlemisest? On ka väga palju muid seisundeid, kui arst peaks saama otsustada, et laps peaks olema kauem kodus hooldatud kui ette nähtud 14 päeva.

Avely Raid-Lelov kinnitas, et arutatud ongi kõiki neid Pärja eelpool välja toodud ravikindlustusseaduse avamise ja rakendusaktide teemasid. Arutatud on diagnoosipõhisest lähenemisest loobumist ja hüvitise arvutamise aluseks oleva ravikindlustuse seaduse paragrahv 55 selgemaks muutmist. See on suur ettevõtmine, mis on nõudnud pikki arutelusid.

Helmen Kütt soovis teada, mida Sotsiaalministeerium vastas Lastekaitse Liidu 09.09.2022 pöördumisele. Sotsiaalkomisjon vastas pöördumisele, et kaasab teema arutamisele Lastekaitse Liidu ja nii ka toimiti. Mida vastas ministeerium?

Helika Saar tänas Sotsiaalkomisjoni vastuse eest. Nende ettepanek läks Signe Riisalo ja laste ja perede osakonnale. Signe Riisalo sotsiaalkaitseministrina toetab seda pöördumist. Sellise vastuse nad andsid.

Helmen Kütt küsis üle, kas vastus anti kirjalikult?

Helika Saar sõnul vastus anti suuliselt. Lastekaitse Liit on sotsiaalministeeriumi strateegiline partner ja suhtluskanaleid on mitmeid erinevaid.

Helmen Kütt sõnas, et tavaliselt kirjale vastatakse kirjalikult. Sellest ei piisa, et moraalselt toetatakse, toetusest peaks edasi liikuma tegudele.

Kert Kingo soovis korrigeerida haigekassa esindaja eelpool öeldut. Juba teist korda räägitakse komisjonis, kuidas inimesed on julgemaks läinud ja võtavad haiguslehti. Haiguslehti võeti aastatel 2020 kuni 2022 sellepärast, et oli COVID ja neil ei lubatud tööle minna. Olgem täpsed, ärge tõlgendage tulemusi enda kasuks. Teiseks, see jutt, et palju on teha ja muudkui planeeritakse, kaardistatakse, analüüsitakse jne, siis kui 11 aastaga ei ole jõutud analüüsimisest või planeerimisest kaugemale, siis see ei saagi kunagi valmis, puudub tahe. Valimised tulevad poliitikutel, ametnike ei saa valimiste tulemine kuidagi takistada ega töö tegemist mõjutada.

Ülle Rajasalu mainis, et tema nii pessimistlik ei ole. Olles maavanem 2010. aastal soovis ta teada, kes vastutab Lastekaitse eest. Sellel hetkel vastati, et Vabariigi Valitsus, aga nii see olla ei saa. Signe Riisalo olles tol ajal ministeeriumis tööl alustas Lastekaitse arengukavaga. Ta on väga hea spetsialist. Sellest kavast kasvas välja lastekaitse seadus. Nüüd on täpselt sama küsimus, et mida nii kaua tehtud on. Signe Riisalo on täpselt see inimene, kes need juhtnöörid

kätte annab. Kindlasti oleks vaja teha korda haigushüvitised. Vaadata üle arengukava. Mis on kollektiivse pöördumise haigekassa hüvitised peale vanemahüvitist korda konkreetne ettepanek?

Airon Roosalu konkreetne ettepanek on, et peale vanemahüvitist kui lapsevanem peab minema tööle, oleks tal võimalik saada hooldushüvitist õiglaselt, mitte vaid miinimumtasu ulatuses. Halvemal juhul poolteist aastat peale vanemahüvitise lõppemist.

Ülle Rajasalu täpsustas, kas aluseks oleks vanemahüvitis, mille pealt maksmist arvestatakse?

Airon Roosalu vastas, et see võiks olla üks lahendustest. Petitsioonis ei ole lahendusi välja toodud.

Helmen Kütt tänas veel kord Roosalu kollektiivse pöördumise algatamise eest.

Rahvaalgatuses ei pea pakkuma lahendusi. Pöördumises inimesed toovad välja probleemid ja seadusandjad peavad leidma lahendused. Nii nagu kollektiivse pöördumise pealkiri ütleb, siis tuleb teha haigekassa hüvitised peale vanemahüvitist korda. See algatus, mis on kogunud suure hulga allkirju, on paljude vanemate mure ja seda tunnistasid ka Sotsiaalministeeriumi ja haigekassa töötajad. Teema on lahendamata. Sõltumata sellest, kes on minister või milline on valitsus, tuleb teema ära lahendada. Ametnikud saavad spetsialistidena teemad ette valmistada, aga ministeeriumeid juhivad ministrid, see on osaliselt poliitiline tahe ja osaliselt sõltub prioriteetidest ning kindlasti on kõik seotud rahaga ja maksusüsteemi muutmise vajadusega. Komisjon kuulab alati kõigepealt ära kollektiivse pöördumise algatajaid ja seotud ametnikke. Vajadusel pöörduge veel ministeeriumi või valitsuse poole. Kindlasti ei jää see nii, et ainult arutame ja lähme laiali. Kollektiivse pöördumise esitajad võivad olla kindlad, et sotsiaalkomisjoni poolt ei jää see lihtsalt jututoaks, see teema leiab kindlasti mingisuguse konkreetse sõnalise ja kirjaliku vormi. Kütt tänas kollektiivse pöördumise esitajaid, Lastekaitse Liitu, Sotsiaalministeeriumi ja haigekassa esindajaid arutelul osalemise eest.

2. Vabariigi Valitsuse algatatud töötuskindlustuse seaduse, tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ja töövõimetoetuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (657 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Helmen Kütt sõnas, et muudatusettepanekute tähtaeg oli 05.10.2022. Muudatusettepanekuid ei esitatud ja koostöös Sotsiaalministeeriumiga on komisjonil kaks muudatusettepanekut. Lisaks on töötukassa palunud, et seaduse § 2 jõustuks hiljem, 1. mail 2023 ja Sotsiaalministeerium toetab seda ettepanekut. Oma arvamuse eelnõu kohta esitas Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon (EVEA), Eesti Töötukassa, Õiguskantsleri Kantselei, Eesti Pank ja Kaubandus-Tööstuskoda. Kütt andis sõna arvamuste avaldajatele, esimesena Õiguskantsleri Kantselei esindajale.

Aigi Kivioja selgitas, et Õiguskantsleri Kantselei avaldas avamust konkreetse punkti kohta, mis puudutab töövõimetoetuse seadusesse lisanduvat sätet, et välismaal õppimise korral tuleb esitada iga kuu andmeid selle kohta, et inimene jätkuvalt õpib. Kuigi see ei ole põhiseadusega vastuolus, on see inimest liigselt koormav. Õiguskantsleri menetlus on olnud taoline juhtum, kus inimeselt nõuti teavet kolme kuu jooksul ja leiti, et see on liiga tihti. Ei saa rääkida kõikide koolide kohta, kuid Eesti ülikoolides tehakse väljaarvamise otsuseid reeglina semestri- või õppeaastapõhiselt. Tuues paralleeli, siis Sotsiaalkindlustusamet näiteks perehüvitisi makstes kontrollib inimese õppimist välismaal reeglina korra aastas. Kivioja juhtis tähelepanu ka sellele, et sättes on töötukassal lubatud otsustada teisiti, aga puuduvad juhised töötukassale, millal võib otsustada teisiti. See tekitab riski, et inimesi hakatakse kuidagi ebavõrdselt kohtlema. Arvamuses teine oluline punkt puudutab tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmist. Kuigi töövõimereformiga eeldati, et puuduva

töövõimega inimesed tööturul ei osale, siis tegelikult *ca* 20% neist siiski töötab. Praegu on seaduses säte, mis takistab puuduva töövõimega inimest saada tööalast rehabilitatsiooniteenust. Tegelikult võiks neile seda võimaldada. Sotsiaalne rehabilitatsioon on olemas, aga neil on täiesti erinevad eesmärgid.

Helmen Kütt andis kommenteerimiseks sõna Sotsiaalministeeriumile.

Ethel Bubõr kommenteeris esimest punkti. Töötukassale andmete esitamise eesmärk on peamiselt see, et riigi rahalisi vahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt ja otstarbekalt. Töötukassa peab väljamaksete tegemisel jälgima, et inimene on sellele toetusele, hüvitisele või teenusele, mida talle osutatakse, ka õigustatud. Vastasel juhul võiks väita, et töötukassa on oma kohustusi haldusorganina rikkunud. Töötukassa peab järgima haldusmenetluse põhimõtteid. Säte lähtub eeldusest ja rõhuasetustest, et inimesel endal on kohustus teavitada töötukassat kõigist talle teadaolevatest asjaoludest, mis võivad mõjutada hüvitise või toetuse maksmist. Vastab tõele, nagu õiguskantsler viitas, et Euroopa Liidu piires võib töötukassa neid asjaolusid pärida, kuid see menetlus on aeglane. Saabumise hetkeks on info tihti juba vananenud, samuti puudub info teistest välisriikidest, mis on Euroopa Liidu välised.

Ingrid Erm-Eks kommenteeris rehabilitatsiooniga seonduvat. Töövõimereformiga kunagi muudeti rehabilitatsiooniteenuseid vajaduspõhisemaks ja täpsemini sihitatuks. Töölase rehabilitatsiooni eesmärk on inimest tööeluks ette valmistada ning toetada tema tööleasumist või töötamise jätkamist. Tulenevalt tööalase rehabilitatsiooni eesmärgist on see suunatud erivajadustega inimestele, kellel on hinnatud osaline töövõime. Puuduva töövõimega inimesed töövõimehinnangust lähtuvalt ei suuda töötada. Mistõttu nad ei kuulu tänase süsteemi järgi tööalase rehabilitatsiooni sihtgruppi. Puuduva töövõimega isik vajab üldjuhul enda tervise eest hoolitsemiseks ja igapäevaeluga toimetulekuks sotsiaalset rehabilitatsiooni. Inimese igapäevaeluga toimetuleku tõstmisel paraneb ka isiku töövõime. Töövõimereform on toonud teadmise, et *ca* 20% puuduva töövõimega inimesi suudab mingil määral töörada. Ministeeriumil on töötukassaga käimas arutelud, mis puudutavad töötavaid puuduva töövõimega inimesi, et ka nemad hakkaksid saama ka tööalast rehabilitatsiooni. Kuid see kätkeb endas mitmeid riske. Näiteks tuleb maandada seda riski, et puuduva töövõimega isikut, kes tulenevalt oma tervislikust olukorrast ei ole tegelikkuses ka suuteline töötama, ei hakataks sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse asemel suunama tööalasele rehabilitatsioonile.

Helmen Kütt sõnas, et õiguskantsler juhib tähelepanu sellele, et osad inimesed, kellel on hinnatud 100% töövõimetust siiski töötavad. Kütt tõi näite täispimedast massöörist, kes töötab, maksab makse ja kasvatab last, kuid tööalast rehabilitatsiooni ta ei saa, vaid saab sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust. Samas ta töötab. Miks ei võiks need 20%, kes töötavad, saada ka tööalast rehabilitatsiooni? Kütt sõnas tõendi esitamise kohta, et välismaal elavad pensionärid peavad üks kord aastas kinnitama, tulema kohale või telesilla kaudu tõestama, et nad on elusad ja neile jätkatakse pensioni maksmist. Üks amet õigusloome mõistes küsib üks kord aastas, teine küsib iga kuu.

Aigi Kivioja tõi välja ka punkti, kus öeldakse, et inimene peab ise viivitamata muutustest teatama. Kui inimese pension või töötasu muutub, siis punkt kaks kohustab teda sellest viivitamatult teatama.

Helmen Kütt küsis, kas ministeerium kinnitab, et sotsiaalset rehabilitatsiooni ja tööalast rehabilitatsiooni puudutava kohta informeeritakse ka sotsiaalkomisjoni, kuidas arutelud ja läbirääkimised mööduvad.

Ingrid Erm-Eks kinnitas, et teemaga tegeletakse ja selgitas, et ka täna ei tohiks olla olukorda, kus keegi jääb ilma rehabilitatsioonist.

Kalle Grünthal ütles, et kui inimene on ikkagi töövõimetu, siis tõendi esitamine on inimesele ilmaasjata kurnav ja esitamise aega võiks oluliselt lühendada. Komisjon kaalub selle asja põhjalikult läbi, võtab vastu otsuse ja valitsus peab sellega lihtsalt leppima.

Helmen Kütt selgitas Kalle Grünthalile, et too ajas kaks asja segamini. Pimedast rääkis Kütt tööturuteenuste ja -toetuste seaduse mõistes ning see puudutas sotsiaalset ja tööalast rehabilitatsiooni. Need ei ole seotud tõendite esitamisega. Eesti Pank on öelnud, et neil täiendavaid muudatusettepanekuid ja parandusi ei ole. Kütt andis sõna EVEA-le.

Ille Nakurt-Murumaa sõnas, et EVEA kommenteeris ennekõike töötuskindlustuse seaduse muutmist ja just seda osa, mis puudutab perioodi lühendamist või pikendamist sõltuvalt majanduse olukorrast. Praegu eelnõusse kirjutatud mudel on väga keeruline. EVEA hinnangul kannatab õigusselgus ja potentsiaalsel töötuskindlustushüvitise saajal ei ole võimalik aru saada täpselt, kuidas see periood hakkab kujunema. Töötu teadmatus majanduse edasise olukorra pärast ei aita kaasa ka sellele, et tal oleks võimalik planeerida uue töö leidmiseks sobivat täiend- või ümberõpet.

Ingrid Erm-Eks nõustus, et normi sõnastus tundub esmapilgul inimese jaoks keeruline. Arvestades aga muudatuse eesmärki: pakkuda lahendust, mis oleks piisavalt paindlik ja reageeriks automaatselt majanduses toimuvatele muutustele ning reageeriks õigel hetkel, siis ei ole lihtsamat lahendust, mis seatud eesmärki täidaks. Väga suur roll saab olema selgitustööl. Ka osalise töövõimega töövõimetoetuse suuruse ümberarvutamise loogika, mis võtab arvesse inimeste sissetulekuid, ei ole kergesti mõistetav. Töötukassa on selle arvutamise loogika näidete varal on oma kodulehel kenasti lahti selgitanud ning inimesed seeläbi mõistavad selle normi sisu. Hüvitise määramisel tehakse otsus, millel on märgitud hüvitise maksmise baasperiood, mis sõltub tema kindlustusstaazist, see on ka täna täpselt nii. See on see periood, millega inimene mõistlikult saab arvestada. Otsus toimetatakse inimesele kätte. Eelnõuga lisandub inimesele teadmine, et kui majanduses läheb olukord kehvaks, siis tema hüvitise maksmise perioodi pikendatakse. Me ei ole suutelised ette prognoosima kõiki sündmuseid, kas või sedasama Ukraina sõja näide. Me keegi ei osanud ennustada, aga see on kahtlemata asi, mis on Eesti töötajate arvu mõjutanud.

Helmen Kütt ütles, et võib-olla ministeeriumile see ei tundu keeruline, aga ka Eesti Kaubandus-Tööstuskojale tundub see keeruline. Täpselt sellise seisukoha nad on kirjalikult esitatud. Ütlevad ka, et töötukassa kodulehel võiks olla statistika inimestele kergemini kättesaadav. Lisaks juhivad tähelepanu, et kui töötuna arvele võtmise nõuded peaksid muutuma, siis see võib kaasa tuua soovimatu mõju töötuskindlustushüvitise maksmise perioodile ja nõustuvad, et eelkõige väljapakutud lahendus töötab hästi kõrge töötuse korral, aga ei ole päris veendunud, et see töötaks ka madala töötuse korral. Kütt andis sõna töötukassale.

Brit Rammul sõnas, et töötukassas juba arutatakse, kuidas läbi nõustajate ja töötukassa kodulehe teha paremini hoomatavamaks ja selgemaks muudatuste kontekst, just konkreetsete näidete varal. Iga klient, keda muudatus puudutab, saab oma otsuse ehk talle määratakse töötuskindlustushüvitis baasmääras ja vahetult enne selle baasmääras hüvitise lõppu, saadab töötukassa talle personaalse teavituse, kus on kirjas see info, et juhul kui ta on jätkuvalt arvel ja tema töötuskindlustus baasperiood lõpeb ja kui tööturu olukord on muutunud, siis tema hüvitishüvitis pikeneb. Kliendi teadlikkust püütakse tõsta läbi kodulehe ja otsesuhtluse.

Kert Kingo soovis ministeeriumi ametniku tähelepanu juhtida, et ta töötab Eesti riigis ja hetkel arutatakse Eesti riigi siseelu korraldavat seadust. Täiesti asjakohatu on siin rääkida

Ukraina sõjast. Praegu reguleerime Eestis toimuvat Eesti tööturu seonduvaid seadusi. Palun seda meeles pidada.

Helmen Kütt ütles täienduseks, et Ukraina sõda mõjutab inimeste töötuks jäämist selle läbi, et mitmed ettevõtted on jäänud ilma toorainest ja seetõttu pidanud ettevõtte sulgema ning inimesed lahti laskma.

Kert Kingo kommenteeris, et paljud ministriumide ametnikud ütlevad, et igas asjas on süüdi ainult Ukraina sõda. Ei ole süüdi. Töötuses ei ole Ukraina sõda süüdi, vaid meie valitsuse otsused. Me oleme kümneid tuhandeid lisatööjõudu teistest riikidest sisse toonud, mille tulemusena meie oma töötajad näiteks kaotavad töö või siis on see, et viime ellu mingit rohepööret, mille tulemusena on elektri hinnad kõrged ja gaas ei ole kättesaadav. See on meie siseriiklikute otsuste tulemus, mitte mingi Ukraina sõja tulemus.

Kalle Grünthal tuletas meelde, et elektrihindade tõus algas möödunud aastal, kuid sõda algas käesoleva aasta 24. veebruaril. Ta soovitas kõigil vaadata eelmise aasta elektriarveid, et meelde tuletada tollane elektri hind.

Helmen Kütt sõnas, et töötukassa kodulehel peaks info ja näited olema ka tööandjatele, et nad saaksid töötajaid informeerida.

Ille Nakurt-Murumaa ütles samuti, et näited töötukassa kodulehel võiksid olla sellised, et ka ettevõtjad saaksid sealt ikkagi selgelt aru, kuidas süsteem toimib, millised perioodid, millisel ajahetkel, et nad saaksid oma töötajatele infot õigeaegselt anda, kui ta satub töötukassa kliendiks, siis tal oleks ikkagi tööandja poolt selline aus ja selge baasteadmine vähemalt hetke olukorra kohta olemas.

Kalle Grünthalil oli küsimus töötukassale. Praegu on info peamiselt töötukassa kodulehel. Kui peaks juhtuma elektri või interneti katkestus, siis millised on veel variandid info saamiseks?

Brit Rammul vastas, et küberrünnakud paratamatult võivad tulla ja töötukassa koduleht on võib-olla üks sihtmärk. Aga paralleelselt on töötukassal ka infotelefon. Kui on suurem katkestus, siis on küsimus info liikumises laiemalt riigis, siis see ei puuduta ju ainult töötukassat ja töötuskindlustushüvitise väljamakseid. Siis on juba laiemad riskistsenaariumid. Konkreetselt töötuskindlustushüvitisest rääkides on infoallikateks koduleht, inimesele kas posti või e-kirja teel saadetak teatis ja infotelefon.

Kalle Grünthal tänas päris hea selgituse eest. Suurel osal inimestest puudub n-õ tavaline traadiga telefon. Kui internet on maas, siis ei saa ka mobiiliga helistada. Millised on siis lahendused?

Brit Rammul selgitas, et töötukassal on ka maakondlikud bürood. Seega saab minna lähimasse büroosse ja sealt abi küsida.

Helmen Kütt sõnas, et nüüd ollakse kõikideks halbadeks stsenaariumideks valmistunud. Ta selgitas kokkuvõtlikult muudatusettepanekuid.

Kert Kingo soovis teada, mida X-tee asemele kirjutati.

Heidi Barot selgitas, et korrektne terminoloogia on infosüsteemide andmevahetuskiht. X-tee tuleb määruste kaudu ja hiljem sisse.

Helmen Kütt tuletas meelde, et üles jäi kaks probleemi. Puuduva töövõimega töötavate inimeste tööalane rehabilitatsioon, mida selle eelnõu raames ei jõua muuta. Teiseks, tõendite esitamine iga kuu. Ta küsis, kas seda oleks võimalik muuta kvartaalseks ehk esitamine toimuks 12 korra asemel neli korda. Ta küsis ministeeriumi ametnikelt, kas nad jõuavad neljapäevaseks istungiks arutada teemat töötukassaga, kujundada arvamuse ja võib-olla ka koostada muudatusettepaneku. Saades jaatava vastuse teatas Kütt, et eelnõu menetlusliku otsused tehakse samuti neljapäeval.

Helmen Kütt pani hääletusele komisjonipoolsed muudatusettepanekud.

1. Muuta eelnõu pealkiri ja sõnastada see järgmiselt:
Töötuskindlustuse seaduse, tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töövõimetoetuse seaduse muutmise seadus

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Kert Kingo, Siret Kotka, Helmen Kütt, Örne Pillak, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

2. Teha eelnõus järgmised muudatused:

2.1 Jätta välja § 1 punktid 9 ja 10, muutes järgmiste punktide numeratsiooni:

Väljajäetav tekst:

„9) paragrahvi 38¹ lõikes 2 ja § 41 lõikes 3 asendatakse tekstiosa „21. augustiks“ tekstiosaga „1. septembriks“;

10) paragrahvi 38¹ lõikes 3 ja § 41 lõikes 4 asendatakse tekstiosa „1. oktoobriks“ tekstiosaga „15. oktoobriks“;

2.2 Jätta eelnõu §-st 2 välja tekstiosa „X-tee“

2.3 Muuta eelnõu § 4 tekst ja sõnastada see järgmiselt:

(1) Käesoleva seaduse § 2 jõustub 2023. aasta 1. mail.

(2) Käesoleva seaduse § 1 punktid 1–7 ja 9 ning § 3 punktid 3 ja 4 jõustuvad 2023. aasta 30. juunil.

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Kert Kingo, Siret Kotka, Helmen Kütt, Örne Pillak, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

3. Kollektiivse pöördumise „Tõstame miinimumpalga erakorraliselt 700-le eurole!“ arutelu

Helmen Kütt sõnas, et 18. oktoobril arutas komisjon kollektiivselt pöördumist „Tõstame miinimumpalga erakorraliselt 700-le eurole!“. Ta tegi ettepaneku saata algatajatele vastuskiri, mis saadetakse esmalt komisjoni liikmetele tutvumiseks ja täiendamiseks.

Heidi Barot selgitas, et kirja projekt on koostatud istungil toimunud arutelu baasil ning sellele tuleb lisada komisjoni otsus: kas komisjon nõustub kollektiivse pöördumisega täielikult või osaliselt või ei nõustu.

Helmen Kütt tegi ettepaneku nõustuda osaliselt.

Otsustati:

3.1. Osaliselt nõustuda kollektiivse pöördumisega „Tõstame miinimumpalga erakorraliselt

700-le eurole!“ (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Kert Kingo, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

Helmen Kütt sõnas, et kirja projekt saadetakse lähiajal ja soovis tagasisidet neljapäevaks.

4. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (664 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Helmen Kütt andis eelnõu tutvustamiseks sõna Siret Kotkale.

Siret Kotka sõnul Keskerakond on tulnud välja eelnõuga, mille sisu on selline, et 01.01.2023 tõstetaks pensioni baasosa ja rahvapensioni määra 50 euro võrra. 01.01.2023 jõustub tõus 20 eurot, eelnõu ettepanek on suurendada seda summat 50 euroni. 2020. aastal, kui koalitsioonis olid Keskerakond ja Reformierakond, lepiti kokku, et baasosa tõus saab olema 20 eurot. Majanduslik olukord oli võrreldes tänase päevaga siis absoluutselt teistsugune. Täna on 20 eurot tõusu selgelt ajale jalgu jäänud. Inflatsioon on teinud oma töö, hinnad on tõusnud kõvasti ja keskmise ostukorvi hind kuus on tõusnud 21 eurot. Teisisõnu, pensionitõus ei kata isegi ostukorvi kallinenud osa ära. Keskerakonna ettepanek on suurendada pensionitõusu 50 euro peale. Tegemist väga lihtsa ettepanekuga, mis eeldab poliitilist tahet ja raha olemasolu.

Helmen Kütt kommenteeris, et 2022 kevadel eelnõu vastuvõtmisel, sai tehtud mitmeid muudatusettepanekuid summa suurendamiseks, aga eelnõu esitajaid muudatusettepanekuid arvesse ei võtnud. Kütt kinnitas, et kõik eakaid puudutav ja nende paremat toimetulekut oma kodus või ka vajadusel hooldekodus toetav, vajab arutlemist. Kas ettekandja ja eelnõu algatajad on ette näinud, kust selline rahaline ressurss tuleks? Kui suur oleks see summa, millest räägitakse?

Siret Kotka sõnul on nende arvutuste kohaselt see summa 106,5 miljonit eurot. Riigieelarve on läbirääkimiste tulemus. Kõik eelnevad erakorralised pensionitõusud on tulnud riigieelarve vahenditest. Ka tema mäletab hästi, et kevadel Riigikogu suures saalis arutelul Isamaa esindajad küsisid, et II pensionisammas vabastati ja sellest tulenevalt on riigil tegelikult täiendavalt rahalised võimalused ja kuhu need rahad lähevad. Sotsiaalkomisjoni esimehena pöördus Kotka küsimusega ka Rahandusministeeriumi poole, aga ei saanud väga selget vastust. Vastus oli segane, et raha on ühiskatlas. Seega pensionitõusu vahendid peavad tulema riigieelarvest. Riigieelarvet praegu menetletakse, nii et selles mõttes on väga õigesti ajastatud eelnõu. Tegemist on kallil, aga vajaliku muudatusega.

Helmen Kütt andis sõna seisukoha tutvustamiseks Sotsiaalministeeriumile ja palus täpsustada, kas on teada maksumus.

Kristiina Selgis kinnitas, et Sotsiaalministeerium toetab peaaegu alati pensionitõuse. Eesti vanaduspensionid ei ole kõige suuremad, eriti kui võrrelda teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega. Rahandusministeerium on kokku arvanud, et see kulu oleks 2023. aastal 130 miljonit eurot. Seega summa oleks suurem kui eelnõu algataja seda on arvanud. Oluline on mainida, et 01.04.2023 on lisaks sellele 20-le eurosele erakorralisele pensionitõusule tulemas ka pensionide indekseerimine. Need mõlemad koos suurendavad pensionieelarvet, mis on riigieelarve osa, 350 miljoni võrra. Sellele lisandub veel vahepeal riigi poolt peatatud pensioni II samba sissemaksed, mis on 276 miljonit eurot. Pensionärid vajavad igat eurot pensionitõusuks, aga iga euro taga on 307 000 pensionäri. Sellele arvule lisanduvad veel töövõimetuspensionärid ja rahvapensionärid, seega kuna pensioni saajate arv on suur, siis iga lisanduv euro on suur kulu.

Helmen Kütt soovis täpsustada II samba sissemaksete osas. See periood, mis vahepeal ei toimunud, taastatakse. See on muidugi eraldi teema, mida sotsiaalkomisjon tahab täpsemalt arutada, sest väga paljud inimesed on huvi tundnud. Eelarves on sellega arvestatud, et need maksed taastatakse järgmisel aastal. See tähendab päris suurt hulka inimesi, kes vaatamata sellele, et II samm vabaks anti, jätkasid kogumist ja neile nüüd makstakse see raha tagasi. See aga pensionil olevaid inimesi ei puudutnud?

Kristiina Selgis kinnitas, et see puudutab neid inimesi, kes jätkuvalt on II sambas ja saavad kompensatsiooni selle perioodi eest, mil riik oma 4% nende II sambasse ei pannud.

Kalle Grünthal tõdes, et Sotsiaalministeerium nendib lihtsalt fakti kui palju neil raha on kulutamiseks, aga laua taga võiks olla ka Rahandusministeeriumi esindaja. See hetkel ei ole riigieelarve arutamise koht, aga erinevatele MTÜ-dele, kolmandatele riikidele anti paar aastat tagasi, vist 2018, ca 350 miljonit eurot. Hiljem tehti kaval käik ja jaotati need erinevate ministeeriumite vahel ära. Miks me toetame Ukrainas Žõtomõri oblasti ülesehitamist, aga jätame omad inimesed hätta? Grünthal ei ütle, et me ei peaks toetama, aga me peame arvestama ka oma inimestega ehk ei ole õige lähenemine, et tehakse tervele kõrtsile välja, aga endal on kodus lapsed ja naised näljas.

Helmen Küti sõnas, et Rahandusministeerium kahtlemata teeb arvutused, kui nende poole pöörduda. Täna on eelarve antud Riigikogule üle ja ministeeriumid riigieelarvega enam ei tegele. Teiseks lugemiseks ja muudatusettepanekuteks on tähtaeg antud, muudatusettepanekute tegija peab näitama ka seda, kust võetakse vajalik raha. Ta soovis täpsustada 350 miljonit eurot erinevatele ühingutele eraldatud raha osas, et kas ei ole midagi segamini läinud?

Kalle Grünthal kinnitas, et 2017-2018 Eesti riik andis erinevatele MTÜ-dele, pluss kolmandatele riikidele äärmiselt suure summa. Koondaruannet hiljem enam ei tehtud, need summad jagati ministeeriumite vahel ja infot enam ühtsena kätte ei saanud.

Helmen Kütt vastas, et 2017-2018 kulu sees olid nii Lastekaitse Liidule, naiste varjupaikadele, Puuetega Inimeste Kojale läinud summad. Seal olid kõik need organisatsioonid, kes väga õigesti raha said.

Kalle Grünthal vastas, et mitte ainult organisatsioonid ei saanud raha vaid miljoneid eurosid said ka kolmandad riigid, Aafrikas ja mujal. Välisministeeriumi tegeleb sellega, aga toetus oli märkimisväärselt suur ja tema hinnangul peaks enne Eesti naised-lapsed ära toitma-

Marika Tuus-Lauli sõnul on eelnõu eesmärk erakorraline pensionitõus. Sotsiaalministeerium tõi välja iga-aastase indekseerimise, mis on seadusest tulenev. Elu on selle mudeli loomise ajast väga palju muutnud. Kui palju tõuseb reaalpension? Pensionäridel on väga teistsugune tarbimiskorv, milles on ravimid, abivahendid, jms. Tuleb arvestada ka kõikvõimalike hinnatõusudega: elekter, küttehind, toidu hinna meeletu tõus, hooldekodude hinnatõus. Reaalpension on tegelikult midagi muud ja seda rõhutab pidevalt ka Pensionäride Liit.

Helmen Kütt meenutas, et päevakorrapunkti alguses oli juttu kõrgest omaosalustest tervishoius ja sellel on väga tihti mõju just nimelt eakatele inimestele või ka erivajadustega inimestele.

Kristiina Selgis vastas, et pensioniindeks võtab arvesse nii hinnatõusu kui palgatõusu. Sellest tulenevalt reaalpension kasvab. Pensioniindeks võtab arvesse 20% hinnatõusu ja 80% palgatõusu. Enamasti on see pensionäride väga kasulik olnud, sest palgatõus on olnud kiirem kui hinnatõus. See erakordne aasta on olnud teistsugune ja hinnatõus on olnud kiirem kui

palgatõus. Aga siiski, kui eeldatud on, et hinnad tõusevad sel aastal kogu aasta peale 19,5%, siis pensionäride sissetulek koos erakorralise pensionitõusuga tõuseb järgmisel aastal 18,3%. Seal on väike protsendipunkti vahe, mis jääb puudu. Siia saab juurde veel arvestada mõned teised toetuse tõusud, nagu näiteks represseeritute toetuse tõus, tulumaksuvabastus ja üksi elava pensionäri toetuse tõus.

Marika Tuus-Laul soovis täiendada, et ravimeid ja abivahendeid ei ole sisse arvetatud. Ta rõhutas, et ainult indekseerimisest tuleneva pensionitõusuga ei saa rahule jääda, me saame sellega rahule jääda alles siis, kui meil on pension tõstetud teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldavaks. Sellepärast tuleb Eestil tõsta pensionit erakorraliselt. Kahe aasta tagune ettepanek tõsta 20 euro jagu ei ole piisav, nüüd on olukord teine. Teiseks, Eesti pensionid on Euroopa pensionitest maha jäänud, kuna II samba raha võeti I sambast ja seetõttu jäid pensionid aastaid väiksemaks. Kuidas seda kommenteeritakse?

Kristiina Selgis vastas, et iga euro, mis läheb pensioni baasosa tõusuks või rahvapensionitõusuks, on oluline. Me peame tagama ka madalat palka saanud inimestele piisava suurusega pensionid. Baasosa tõstmisega tõuseb kõigile võrdne osa. II samba loomise kulusid pidid kandma ka selleaegsed pensionärid ehk inimesed, kes on juba pensionil. Seda kulu on kandnud ka need, kes omale II sammast koguvad 2% näol. Pensionärid ei ole jäänud kogu sellest II samba sissemaks võrra I sambas ilma, sest kõik need aastad on olnud riigieelarve pensionieelarve mõttes defitsiidis. Pidevalt on pandud erakorraliste pensionitõusudega pensionitesse raha juurde. Alles siis, kui töövõimetuspensionid viidi pensionieelarvest välja, hakkas tasakaal saabuma. Siis tulid taas erakorralised pensionitõusud, mis on viinud pensionieelarve taas defitsiiti. Me oleme mitu miljardit rohkem pannud pensionisüsteemi sisse, kui sotsiaalmaks seda võimaldaks, ehk see on tulnud riigieelarve muude kulude arvelt.

Helmen Küti sõnul on baasosa tõstmine äärmiselt oluline. Seda on eelnevad valitsused ka teinud ja see ei ole olnud piisav. Meil on ühed Euroopa väiksemad pensionid ja ühed kõrgemad lapsetoetused. Seega elukaare üks ots on tunduvalt halvemas seisus.

Marika Tuus-Laul soovis üle küsida kui palju järgmisel aastal indekseerimisega pension tõuseb ja kui suur saab praeguste prognooside kohaselt pension olema 01.04.2023?

Kristiina Selgis vastas, et pensioniindeks prognooside järgi tuleb 1,145 ehk keskmiselt tõuseb pension 14,5%. Sellele lisandub 01.01.2023 erakorraline pensionitõus 20 eurot. Kuna erakorraline pensionitõus toimub enne, siis see ka indekseeritakse. Keskmise pension praegu on 595 eurot ja 01.04.2023 saab see olema 704 eurot ehk pensionitõus on üle 100 euro.

Helmen Kütt juhtis tähelepanu faktile, et keskmine pension on tulumaksuvaba. Sotsiaalkomisjoni liikmed on saanud Vabariigi Valitsuse seisukoha tutvumiseks kirjalikult. Vabariigi Valitsuse seisukoht oli eelnõu mitte toetada. Hetkel ei ole täiendav erakorraline pensionitõus võimalik, sest tegemist on pikaajalise kohustusega. Eelarve on järgmistel aastatel väga pingeline. Kütt avaldas tänu Sotsiaalministeeriumi esindajale Kristiina Selgisele, kes on alati olnud seisukohal, et pensionid on liiga väikesed ning iga pensionitõusuks läinud euro on inimeste toimetulekuks vajalik.

Helmen Kütt pani hääletusele menetluslikud otsused.

Otsustati:

4.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 08.11.2022 (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õnne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

4.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

4.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Helmen Kütt (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

Helmen Kütt selgitas, et Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest tulenevalt on muudatusettepanekute tähtaeg 10 tööpäeva pärast esimese lugemise lõpetamist.

5. Info ja muud küsimused

5.1. Helmen Kütt informeeris komisjoni liikmeid, et seoses erinevate varjupaikade sooviga olla kaasatud ohvriabi seaduse arutelul, siis toimub see esmaspäeval, 7. novembril algusega kell 11.10. Kert Kingo väljendas soovi, et arutelu toimuks enne muudatusettepanekute tähtaega. Muudatusettepanekuid saab esitada esmaspäeval, 7. novembril 16.00, seega arutelu toimub enne muudatusettepanekute tähtaega.

5.2. Helmen Kütt tuletas komisjoni liikmetele meelde, et kolmapäeval, 19. oktoobril toimub kohtumine Tervise Arengu Instituudi hindamisdelegatsiooniga.

5.3. Helmen Kütt andis teada, et 24. oktoobri kirjaga kutsutakse komisjoni liikmeid osalema 02.-03.11.2022 toimuval sotsiaalala suurimal konverentsil „Kriis – upud või õpid“.

(allkirjastatud digitaalselt)
Helmen Kütt
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Annika Arula
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)
Riin Lindpere
protokollija